

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного
факультету Олещенко Т.О.
(підпис)
«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«Психологічна допомога на різних етапах онтогенезу»

освітнього рівня бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 «Психологія»

(код і назва спеціальності)

ОПП «Психологія розвитку особистості»

Шифр за навчальним планом ПП22

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологічна допомога на різних етапах онтогенезу», затверджена Вченою радою УДУ імені Михайла Драгоманова.

Розробник: *Євтушенко І.В.*, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології «30» серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Митник О.Я.

I. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ПП22

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів -5		Методи навчання: Пояснювально-ілюстративні методи, інтерактивні методи, розв'язування психологічних завдань, рольовий тренінг
Спеціальність (код, назва) 053 «Психологія»	Загальна кількість годин - 150		
Освітній ступінь: «бакалавр»	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	30	8	
Нормативна	Семінарські (практичні) заняття:		
	20	4	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3-й	Лабораторні заняття:		
	26	8	
Семестр: 5-й	Індивідуальна робота:		
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: - самостійна робота	74	130	Форма підсумкового контролю: іспит
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	51%:49%	14%:86%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: зміст та сутність надання психологічної допомоги на різних етапах онтогенезу, розвиток та вдосконалення рівня професійної компетентності здобувачів вищої освіти .

Міждисциплінарні зв'язки Зміст курсу «Психологічна допомога на різних етапах онтогенезу» тісно пов'язаний із такими дисциплінами: «Психофізіологія та психосоматика», «Психологія розвитку і вікова

психологія», «Основи психопрофілактики», «Реабілітаційна психологія», «Консультативна психологія».

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є вивчення видів психологічної допомоги особистості на різних етапах онтогенезу, концептуальних засад і методологічних принципів психологічної допомоги.

Метою вивчення дисципліни є вивчення видів психологічної допомоги особистості на різних етапах онтогенезу, концептуальних засад і методологічних принципів психологічної допомоги.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологічна допомога на різних етапах онтогенезу» є:

- навчити здобувачів базовим технікам та стратегіям попередження можливого психологічного неблагополуччя та надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях на різних етапах онтогенезу, ситуаціях життєвого вибору тощо;
- сформувані знання феноменології та перебігу кризових та екстремальних ситуацій;
- сформувані професійні вміння надання психологічної допомоги у кризових та екстремальних ситуаціях, навички роботи з людьми на різних етапах онтогенезу;
- визначити методи та підходи щодо вивчення особливостей надання психологічної допомоги на різних етапах онтогенезу.
-

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.	ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії. СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

	<p>ПР21. Володіння техніками психотерапії: арт-терапією, казкотерапією, психодрамою, ігрової терапією; засобами надання психологічної допомоги: особам з особливими потребами, особам у кризових та екстремальних ситуаціях у вигляді консультування, психокорекції, психологічної підтримки</p> <p>ПР23. Здатність демонструвати вправність у володінні англійською мовою, включаючи спеціальну термінологію, для проведення пошуку наукової літератури.</p> <p>ПР24. Розрізнення категорій клієнтів, які звертаються за психологічною допомогою; орієнтуватися у різних ситуаціях міжособистісної взаємодії; на партнера, виявляти поважне, доброзичливе безоціночне ставлення до нього, враховуючи його стан та можливості; формулювати і структурувати психологічні дані у формі письмового протоколу.</p>	<p>СК12. Здатність бачити та формулювати певні проблеми; ставити попередні діагнози, уточнювати їх. Здатність передбачати результат взаємодії з клієнтом та характер зворотної реакції на свої вимоги.</p> <p>СК13. Здатність розробляти тренінги, вести супервізії; створювати певні завдання розвивального характеру; психологічну експертизу.</p>
--	---	--

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **5** кредитів ЄКТС **150** годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)	Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)

		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Психологічна допомога. Психологічна характеристика екстремальних та надзвичайних ситуацій.											
1	Тема 1. Психологічна допомога особистості	4	2	2		6	4	1	1	2	15
2	Тема 2. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі	8	4	2	2	6	3	2		1	15
3	Тема 3. Кризи, кризові ситуації. Долання кризи та вихід із неї. Екстремальні, стресові й надзвичайні ситуації та психологічне забезпечення діяльності у них.	12	4	4	4	10	5	2	1	2	15
4	Тема 4. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дітей та дорослих.	10	4	2	4	10	3	1	1	1	15
5	Тема 5. Психологічна допомога особистості у кризах змін і втрати.	16	6	4	6	6	5	2	1	2	5
6	МКР № 1					2					
Разом за змістовим модулем 1:		50	20	14	16	40	10	8	4	8	65
Змістовий модуль II. Психічна травматизація зумовлена насильством і суїцидальними намірами та психологічна допомога у таких ситуаціях.											

7	Тема 6. Психологічна допомога жінками, що зазнали насилля.	10	4	2	4	8	5	2	1	2	20
8	Тема 7. Консультативна та терапевтична робота з дітьми, що зазнали насилля.	10	4	2	4	8	5	2	1	2	23
9	Тема 8. Консультування із проблем, пов'язаними з дітьми	6	2	2	2	6	22 0	1		1	22
10	МКР № 2					2					
Разом за змістовим модулем 2:		26	10	6	10	34	10	4	2	4	65
Разом годин:		76	30	20	26	74	20	8	4	8	130

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	<p><i>Змістовий модуль 1. Психологічна допомога. Психологічна характеристика екстремальних та надзвичайних ситуацій</i></p> <p style="text-align: center;">Тема 1. Психологічна допомога особистості</p> <p>Поняття психологічної допомоги. Види надання психологічної допомоги. Поняття про психологічний запит та основні причини звернень за психологічною допомогою. Рівні та методологічні установки стосунків в процесі надання психологічної допомоги. <i>Рекомендовані інформаційні джерела 6, 10, 11.</i></p> <p style="text-align: center;">Тема 2. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі</p> <p>Поняття розвитку: форми, властивості, критерії та закони розвитку. Специфіка та показники психічного розвитку людини. Основні закономірності психічного розвитку дитини: нерівномірність, інтеграція психіки, пластичність і можливість компенсації. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку. Генотип та вроджені якості організму. Дозрівання як передумова психічного розвитку. Біогенетичний та соціогенетичний підходи до розвитку психіки дитини. Активність особистості як фактор психічного розвитку. Проблема рушійних сил психічного розвитку. Навчання і розвиток: взаємозв'язок та взаємовплив. Психічний розвиток та діяльність. Проблема вікової періодизації психічного розвитку людини. Поняття віку. Поняття про кризи та критичні періоди. <i>Рекомендовані інформаційні джерела 1, 8, 10.</i></p> <p style="text-align: center;">Тема 3. Кризи, кризові ситуації. Долання кризи та вихід із неї. Екстремальні, стресові й</p>	4	2
		8	4
		12	4

надзвичайні ситуації та психологічне забезпечення діяльності у них.

Визначення понять «криза», «кризова ситуація». Характеристики кризових ситуацій. Класифікації криз. Специфіка психологічної кризи. Можливості виходу з кризи. Психологічна допомога в кризових ситуаціях. Адаптаційні можливості особистості й саморегуляція в період кризи.

Визначення та характеристики екстремальної ситуації. Психологічний зміст екстремальної ситуації. Екстремальність і стрес. Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій. Адаптивність як умова збереження цілісності особистості в екстремальних і кризових ситуаціях. Принципи та специфіка діяльності психолога в екстремальних і надзвичайних ситуаціях.
Рекомендовані інформаційні джерела 1, 5;8;10.

Тема 4. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дітей та дорослих.

Полуструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей. Батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей. Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дітей.

Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дорослих Шкала для клінічної діагностики ПТСР (CLINICAL- ADMINISTERED PTSD SCALE - CAPS). Шкала для оцінки впливу травматичної події (IMPACT OF EVENT SCALE-R - IES-R). Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий та цивільний варіанти). Опитувальник вираженості психопатологічної симптоматики (SYMPTOM CHECK LIST-90-REVISED - SCL-90-R). Опитувальник Бека для оцінки депресії (BECK DEPRESSION INVENTORY- BDI). Шкала дисоціації (DISSOCIATIVE EXPERIENCE SCALE - DES). Опитувальник перитравматичної дисоціації. Опитувальник травматичного стресу для діагностування психологічних наслідків. Шкала

10

4

базових переконань (WORLD ASSUMPTION SCALE - WAS). Особистісний профіль кризи (ТАРАС, 2003). Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дорослих.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 5;8;11.

Тема 5. Психологічна допомога особистості у кризах змін і втрати.

16

6

Криза, зумовлена тяжкою хронічною хворобою, втратою роботи, виходом на пенсію і психологічна допомога за цих обставин. Психологічна підтримка у кризі, спричиненій тяжкою хронічною хворобою. Психологічна підтримка у кризі, яка викликана труднощами через опіку над тяжкохворим членом сім'ї. Психологічна допомога у кризі, яка є наслідком втрати роботи та виходом на пенсію.

Криза втрати, спричинена смертю близької людини або розлученням і психологічна допомога за цих обставин. Переживання втрати, пов'язаної зі смертю чоловіка (дружини). Переживання втрати, пов'язаної зі смертю члена сім'ї. Переживання втрати, пов'язаної з розлученням

Психологічна допомога при переживанні втрати. Втрата як подія. Втрата близької людини як необоротна значима подія. Втрата як травма. Переживання втрати: загальні характеристики. Стадії та задачі втрати. Слова втіхи: що можна, а чого не можна говорити. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати. Бібліотерапія при переживанні втрати. Казкотерапія при переживанні втрати. Фільмотерапія при переживанні втрати близької людини.

Загальна характеристика переживання втрати близької людини дітьми. Фази дитячого горювання. Вікові особливості переживання втрати близької людини. Самоусвідомлення та основні проблеми, які виникають при втраті близької людини. Стратегія та методологія психотерапевтичної допомоги.

Переживання втрати при розлученні. Стадії втрати при розлученні. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати при

розлученні. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати при розлученні. Бібліотерапія при переживанні втрати при розлученні. Казкотерапія при переживанні втрати при розлученні. Фільмотерапія при переживанні втрати розлучення.

Особливості роботи з дітьми, що переживають розлучення батьків.

Концепція психологічних стадій вмирання у термінальних хворих. Стратегії поведінки рідних термінально хворих. Консультування клієнта, який переживає власну термінальну хворобу. Консультування клієнта, який переживає термінальну хворобу близької людини.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 8;11.

Змістовий модуль 2. Психічна травматизація зумовлена насильством і суїцидальними намірами та психологічна допомога у таких ситуаціях.

Тема 6. Психологічна допомога жінками, що зазнали насилля.

Класифікація видів і форм насильства. Домашнє (сімейне побутове) насильство. Визначення та основні види домашнього побутового насильства над жінками. Причини сімейного насильства. Особистісні риси кривдників Сексуальне насильство. Визначення та види сексуального насилля над жінками. Основні фази травматичного синдрому згвалтування (ТСЗ). Фактори психічної травматизації, яка пов'язана з сексуальним насиллям (за Дж.Хіндманом). Психологічна реабілітація жінок, жертв домашнього насилля. Поняття та основні принципи реабілітації.

Реабілітація посттравматичного стресового розладу за допомогою психоаналітичного консультування. Використання технік гештальттерапії у довгостроковій реабілітації. Використання клієнтцентованої терапії у реабілітаційній роботі з жінками. Використання терапії реальністю у довгостроковій реабілітації Використання раціонально-емотивної та когнітивно-біхевіоральної терапії у реабілітаційній роботі Наведення трансу... Недирективні методи гіпноугестії та «спрямованої

10

4

уяви» реабілітаційній роботі. Методи м'язової релаксації у реабілітаційні роботи з жінками, що зазнали насильства. Метод психічної саморегуляції у роботі з жінками, що зазнали насильства. Арт-терапевтичні (креативні) види та техніки у реабілітаційні роботи з жінками, що зазнали насильства: малювання, колаж, ліплення, кольоротерапія, драмотерапія, фототерапія, маскотерапія, бібліотерапія, казкотерапія, піскова терапія. Групова психотерапія з жінками, які зазнали насильства Основні правила та принципи допомоги жертвам сексуального насилля.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11.

Тема 7: Консультативна та терапевтична робота з дітьми, що зазнали насилля.

Визначення, види та чинники насильства щодо дітей. Фактори ризику жорстокої поведінки з дитиною. Соціальні та культурні фактори. Джерела формування схильності до насильства й насильницькій поведінці в підлітків. Види жорстокої поведінки з дітьми. Емоційне насильство. Психологічне насильство. Харчове насильство. Фізичне насильство Сексуальне насильство. Насильство у школі. Наслідки шкільного насильства. Наслідки насильства над дитиною для її розвитку. Особливості функціонування механізмів психологічного захисту у дітей в ситуації насильства. Психологічна реабілітація дітей жертв насильства. Використання ігрових психотерапевтичних методів у довгостроковій реабілітації: Ігротерапія малювання, колаж, ліплення, кольоротерапія, бібліотерапія, казкотерапія, піскова терапія, рольові ігри Сімейна психотерапія й сімейне консультування у реабілітації дітей, що зазнали насильства Групова психотерапія з дітьми. Групова робота з батьками жертв сексуального насильства.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11..

10

4

	<p>Тема 8. Консультування із проблем, пов'язаними з дітьми</p> <p>Специфіка сімейного консультування. Основні стадії та технологія сімейного консультування. Загальні принципи роботи з батьками у процесі консультування. Причини виникнення проблем, пов'язаних із вихованням дітей з родині. Етапи роботи психолога-консультанта з батьками. Спільна робота психолога з батьками та дітьми.</p> <p>Основні проблеми дошкільників. Основна мета негативної поведінки дитини. Корекційні заходи з боку батьків. Методи метафоричного спілкування з дитиною.</p> <p>Шкільні проблеми. Консультування підлітків. Підліткові й молодіжні телефони психологічної допомоги. Причини й прояви найбільш важких проблем у підлітків і юнаків (суїцид, наркотична залежність).</p> <p>Консультування батьків щодо труднощів у стосунках із дорослими дітьми. Сімейна психотерапія. Основна мета та завдання сімейної психотерапії. Критерії функціональної родини. Етапи корекції в сімейній психотерапії. Принципи консультування сімей з різним ступенем виразності психологічного насилля. Модель, підходи та принципи сімейної терапії при сексуальному насиллі. Етапи сімейної терапії. Основні психотехнічні прийоми, які використовуються у сімейній психотерапії. Параметри сімейної системи. Основні техніки сімейної психотерапії: «Циркулярне інтерв'ю», «Позитивне переформулювання», «Припис», «Парадоксальний припис», «Реверсування», «Прояснення комунікації», «Незавершенні речення», «Сімейні правила».</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11.</i></p>	6	2
--	--	---	---

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Змістовий модуль 1. Психологічна допомога. Психологічна характеристика екстремальних та надзвичайних ситуацій.

Тема 1. Психологічна допомога особистості (2 год.)

Поняття психологічної допомоги.

Види надання психологічної допомоги.

Поняття про психологічний запит та основні причини звернень за психологічною допомогою.

Рівні та методологічні установки стосунків в процесі надання психологічної допомоги.

Рекомендовані інформаційні джерела 6, 10, 11.

Тема 2. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі (2 год.)

1. Поняття розвитку: форми, властивості, критерії та закони розвитку.
2. Специфіка та показники психічного розвитку людини.
3. Основні закономірності психічного розвитку дитини: нерівномірність, інтеграція психіки, пластичність і можливість компенсації.
4. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку.
5. Дозрівання як передумова психічного розвитку.
6. Біогенетичний та соціогенетичний підходи до розвитку психіки дитини.
7. Активність особистості як фактор психічного розвитку.
8. Проблема рушійних сил психічного розвитку.
9. Поняття про кризи та критичні періоди.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 8, 10.

Тема 3. Кризи, кризові ситуації. Долання кризи та вихід із неї. Екстремальні, стресові й надзвичайні ситуації та психологічне забезпечення діяльності у них (4 год.).

1. Визначення понять «криза», «кризова ситуація».
2. Класифікації криз.
3. Специфіка психологічної кризи.
4. Психологічна допомога в кризових ситуаціях.
5. Адаптаційні можливості особистості й саморегуляція в період кризи.
6. Визначення та характеристики екстремальної ситуації.
7. Психологічний зміст екстремальної ситуації.
8. Екстремальність і стрес.
9. Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій.
10. Адаптивність як умова збереження цілісності особистості в екстремальних і кризових ситуаціях.

11. Принципи та специфіка діяльності психолога в екстремальних і надзвичайних ситуаціях.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 5;8;10.

Тема 4. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дітей та дорослих (2 год.).

1. Полуструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей.
2. Батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей.
3. Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дітей.
4. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дорослих
5. Шкала для клінічної діагностики ПТСР (CLINICAL-ADMINISTERED PTSD SCALE - CAPS).
6. Шкала для оцінки впливу травматичної події (IMPACT OF EVENT SCALE-R - IES-R).
7. Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий та цивільний варіанти).
8. Опитувальник вираженості психопатологічної симптоматики (SYMPTOM CHECK LIST-90-REVISED - SCL-90-R).
9. Опитувальник Бека для оцінки депресії (BECK DEPRESSION INVENTORY- BDI).
10. Шкала дисоціації (DISSOCIATIVE EXPERIENCE SCALE - DES). Опитувальник перитравматичної дисоціації.
11. Опитувальник травматичного стресу для діагностування психологічних наслідків.
12. Шкала базових переконань (WORLD ASSUMPTION SCALE - WAS).
13. Особистісний профіль кризи (ТАРАС, 2003). Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дорослих.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 5;8;11. трудогоїзм.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5;8;12;15.

Тема 5. Психологічна допомога особистості у кризах змін і втрати (4 год.).

1. Криза, зумовлена тяжкою хронічною хворобою, втратою роботи, виходом на пенсію і психологічна допомога за цих обставин.
2. Психологічна підтримка у кризі, спричиненій тяжкою хронічною хворобою.

3. Психологічна допомога у кризі, яка є наслідком втрати роботи та виходом на пенсію.
4. Криза втрати, спричинена смертю близької людини або розлученням і психологічна допомога за цих обставин.
5. Переживання втрати, пов'язаної зі смертю члена сім'ї.
6. Переживання втрати, пов'язаної з розлученням
7. Психологічна допомога при переживанні втрати.
8. Переживання втрати: загальні характеристики. Стадії та задачі втрати.
9. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати.
10. Загальна характеристика переживання втрати близької людини дітьми.
11. Вікові особливості переживання втрати близької людини.
12. Самоусвідомлення та основні проблеми, які виникають при втраті близької людини.
13. Особливості роботи з дітьми, що переживають розлучення батьків.
14. Концепція психологічних стадій вмирання у термінальних хворих.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 8;11.

Змістовий модуль 2. Психічна травматизація зумовлена насильством і суїцидальними намірами та психологічна допомога у таких ситуаціях.

Тема 6. Психологічна допомога жінками, що зазнали насилля (2 год.).

1. Класифікація видів і форм насильства. Домашнє (сімейне побутове) насильство.
2. Визначення та основні види домашнього побутового насильства над жінками.
3. Причини сімейного насильства.
4. Сексуальне насильство. Визначення та види сексуального насилля над жінками. Основні фази травматичного синдрому звалтування (ТСЗ).
5. Психологічна реабілітація жінок, жертв домашнього насилля.
6. Групова психотерапія з жінками, які зазнали насильства
7. Основні правила та принципи допомоги жертвам сексуального насилля.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11.

Тема 7: Консультативна та терапевтична робота з дітьми, що зазнали насилля (2 год.).

Визначення, види та чинники насильства щодо дітей.

1. Фактори ризику жорстокої поведінки з дитиною. Соціальні та культурні фактори.
2. Джерела формування схильності до насильства й насильницькій поведінці в підлітків.
3. Види жорстокої поведінки з дітьми.
4. Емоційне насильство. Психологічне насильство. Харчове насильство.
5. Фізичне насильство Сексуальне насильство.
6. Насильство у школі. Наслідки шкільного насильства.
7. Наслідки насильства над дитиною для її розвитку.
8. Групова психотерапія з дітьми.
9. Групова робота з батьками жертв сексуального насильства.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11..

Тема 8. Консультування із проблем, пов'язаними з дітьми (2 год.).

1. Специфіка сімейного консультування.
2. Основні стадії та технологія сімейного консультування.
3. Причини виникнення проблем, пов'язаних із вихованням дітей з родині.
4. Спільна робота психолога з батьками та дітьми.
5. Основні проблеми дошкільників. Основна мета негативної поведінки дитини.
6. Консультування підлітків.
7. Причини й прояви найбільш важких проблем у підлітків і юнаків (суїцид, наркотична залежність).
8. Консультування батьків щодо труднощів у стосунках із дорослими дітьми.
9. Етапи корекції в сімейній психотерапії.
10. Принципи консультування сімей з різним ступенем виразності психологічного насилля.
11. Модель, підходи та принципи сімейної терапії при сексуальному насиллі.

Рекомендовані інформаційні джерела 1, 4, 5;6, 7, 8;9, 10, 11.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Складання структури психологічного запиту.	Доповідь на пр.з. №1
2.	Складання рекомендацій для педагогів щодо поведінки на різних етапах розвитку дитини.	Доповідь на пр.з. №2

3.	Складання програми надання психологічної допомоги особистості в екстремальних та надзвичайних ситуаціях.	Презентація на пр.з. №3
4.	Розробка програми діагностики посттравматичного стресового розладу у дітей та дорослих. Розробка рекомендацій щодо надання психологічної допомоги.	Доповідь на пр.з. №4
5.	Складання програми щодо надання психологічної допомоги дітям, які втратили рідних. Складання програми надання психологічної допомоги при горюванні у дорослому віці.	Презентація ІНДЗ
6.	Складання програми щодо надання психологічної допомоги жінкам, що зазнали насилля.	Доповідь, реферат
7.	Розробка рекомендацій щодо роботи з дітьми, що зазнали насилля	Розробка рекомендацій
8.	Складання словника термінів з курсу. Презентація: «Консультування із проблем, пов'язаними з дітьми»	Презентація ІНДЗ

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді, презентації студентів на лабораторних заняттях, виконання ІНДЗ, двох МКР (тестовий контроль знань студентів).

Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних тематичних словників, здійснення самодіагностики, підбір методик.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – іспит.

Питання до іспиту

1. Поняття психологічної допомоги.
2. Види надання психологічної допомоги.
3. Рівні та методологічні установки стосунків в процесі надання психологічної допомоги.
4. Поняття розвитку: форми, властивості, критерії та закони розвитку. Специфіка та показники психічного розвитку людини.
5. Основні закономірності психічного розвитку дитини: нерівномірність, інтеграція психіки, пластичність і можливість компенсації.
6. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку.
7. Дозрівання як передумова психічного розвитку.
8. Активність особистості як фактор психічного розвитку.
9. Визначення понять «криза», «кризова ситуація».

10. Характеристики кризових ситуацій. Класифікації криз.
11. Специфіка психологічної кризи. Можливості виходу з кризи.
12. Психологічна допомога в кризових ситуаціях.
13. Визначення та характеристики екстремальної ситуації.
14. Психологічний зміст екстремальної ситуації.
15. Екстремальність і стрес. Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій.
16. Принципи та специфіка діяльності психолога в екстремальних і надзвичайних ситуаціях.
17. Полуструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей.
18. Батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей.
19. Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дітей.
20. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дорослих
21. Проективні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дорослих.
22. Криза, зумовлена тяжкою хронічною хворобою, втратою роботи, виходом на пенсію і психологічна допомога за цих обставин.
23. Психологічна підтримка у кризі, спричиненій тяжкою хронічною хворобою.
24. Психологічна підтримка у кризі, яка викликана труднощами через опіку над тяжкохворим членом сім'ї.
25. Психологічна допомога у кризі, яка є наслідком втрати роботи та виходом на пенсію.
26. Переживання втрати, пов'язаної зі смертю члена сім'ї.
27. Переживання втрати, пов'язаної з розлученням
28. Психологічна допомога при переживанні втрати.
29. Втрата як подія. Втрата близької людини як необоротна значима подія. Втрата як травма.
30. Переживання втрати: загальні характеристики.
31. Стадії та задачі втрати.
32. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати.
33. Загальна характеристика переживання втрати близької людини дітьми. Фази дитячого горювання.
34. Вікові особливості переживання втрати близької людини.
35. Переживання втрати при розлученні. Стадії втрати при розлученні.
36. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати при розлученні.
37. Особливості роботи з дітьми, що переживають розлучення батьків.

38. Концепція психологічних стадій вмирання у термінальних хворих.
Стратегії поведінки рідних термінально хворих.
39. Консультування клієнта, який переживає власну термінальну хворобу.
40. Консультування клієнта, який переживає термінальну хворобу близької людини.
41. Класифікація видів і форм насильства.
42. Визначення та основні види домашнього побутового насильства над жінками.
43. Причини сімейного насильства.
44. Визначення та види сексуального насилля над жінками.
45. Основні фази травматичного синдрому згвалтування (ТСЗ).
46. Фактори психічної травматизації, яка пов'язана з сексуальним насиллям (за Дж. Хіндманом).
47. Визначення, види та чинники насильства щодо дітей.
48. Джерела формування схильності до насильства й насильницькій поведінці в підлітків.
49. Види жорстокої поведінки з дітьми.
50. Емоційне насильство.
51. Психологічне насильство.
52. Харчове насильство.
53. Фізичне насильство
54. Сексуальне насильство.
55. Насильство у школі. Наслідки шкільного насильства.
56. Наслідки насильства над дитиною для її розвитку.
57. Особливості функціонування механізмів психологічного захисту у дітей в ситуації насильства.
58. Групова робота з батьками жертв сексуального насильства.
59. Причини виникнення проблем, пов'язаних із вихованням дітей з родині.
60. Основні проблеми дошкільників.
61. Основна мета негативної поведінки дитини.
62. Методи метафоричного спілкування з дитиною.
63. Консультування підлітків.
64. Причини й прояви найбільш важких проблем у підлітків і юнаків (суїцид, наркотична залежність).
65. Консультування батьків щодо труднощів у стосунках із дорослими дітьми.
66. Принципи консультування сімей з різним ступенем виразності психологічного насилля.
67. Модель, підходи та принципи сімейної терапії при сексуальному насиллі.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ,	4	4	16

повідомлення, участь у дискусії)			
ІНДЗ	24	1	24
Модульна контрольна робота	10	2	20
максимальна кількість балів 60			

40 балів – за екзамен

Разом за курс: 60 б. + 40 б. = 100 б.

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Навчально-методична картка курсу «*Психологічна допомога на різних етапах онтогенезу*» (5,6 семестри)

Разом: 150 год., із них 30 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 26 год – лабораторні заняття, 74 год. – самостійна робота.

Модулі	<i>Психологічна допомога. Психологічна характеристика екстремальних та надзвичайних ситуацій</i>						<i>Психічна травматизація зумовлена насильством і суїцидальними намірами та психологічна допомога у таких ситуаціях.</i>														
Лекції	0,5	0,5	0,5	0,5	1			1	1	1											
Дати	10. 23	10. 23	10.23	10.2 3	10.23			10.2 3	10.23	10.2 3											
Теоретичні розділи	<i>Психологічна допомога. Психологічна характеристика екстремальних та надзвичайних ситуацій.</i>						<i>Психічна травматизація зумовлена насильством і суїцидальними намірами та психологічна допомога у таких ситуаціях.</i>														

Теми	<p>Тема 1. Психологічна допомога особистості</p> <p>Тема 2. Загальна характеристика розвитку психіки в організмі людини</p> <p>Тема 3. Кризи, кризові ситуації. Долання кризи та вихід із неї. Екстремальні, стресові й надзвичайні ситуації та психологічне забезпечення лінійності у них</p> <p>Тема 4. Методи діагностики посттравматичного стресового розладу у дітей та дорослих.</p> <p>Тема 5. Психологічна допомога особистості у кризах змін і втрати.</p>			Тема 6. Психологічна допомога жінками, що зазнали насилля.	Тема 7. Консультативна та терапевтична робота з дітьми, що зазнали насилля.	Тема 8. Консультування із проблем, пов'язаними з дітьми									
Модулі	I модуль				II модуль										
Самостійна робота	ІНДЗ				Розробка програми подолання професійних деструкцій в організаціях.										
	МКР № 1 24.02.				МКР № 2 24.03										

Поточний контроль		
Підсумковий контроль	іспит	

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу Базові

1. Michael B First, Geoffrey M Reed, Steven E Hyman, Shekhar Saxena. The development of the ICD-11 Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines for Mental and Behavioural Disorders. *World Psychiatry*. 2015 Feb, 14(1). pp. 82-90. URL : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25655162/> DOI: 10.1002/wps.20189
2. Гоян І.М., Палій А.А. Методика діагностики психічного розвитку дітей; за ред. А.А. Палія. Івано-Франківськ, 2014. 434.
3. Гоян І.М., Палій А.А. Психодіагностичний, психокорекційний і розвивально-виховний практикум у дитячому садку: навчальний посібник. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2010. 588 с.
4. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання: монографія / В. О. Климчук ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с.
5. Кокурн О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями - учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
6. Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : монографія / [за ред. : С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 540 с.
7. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монографія / За ред. Ю. М. Швалба. К. : Педагогічна думка, 2015. 216 с
8. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
9. Титаренко Т. М. Критерії відновлення психологічного здоров'я в умовах довготривалої травматизації // Український психологічний журнал. – 2017. № 1 (3). С. 140–150. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/707433/>
10. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

11. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. – 160 с.

Допоміжні:

1. Ващенко І. В., Антонова О. Г. Конфлікт. Посттравматичний стрес : шляхи їх подолання : навчальний посібник. Київ : Знання, 1998. 289 с.
2. Володарська, Н. Д. (2019). Технології відновлення психологічного благополуччя у вимушених переселенців.
3. Володарська, Н. Д. (2022). Гештальт-технології у відновленні психологічного здоров'я особистості. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, (1), 68-73.
4. Галян І. М. Психодіагностика: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2009. 464 с.
5. Гопкало, Ю. (2020). Застосування тілесно орієнтованої психотерапії як одного з методів у роботі з дітьми та сім'ями, що пережили травмуючі події. Психологія та соціальна робота, (1 (51)), 54-68.
6. Коробко С. Л., Коробко О. І. Робота психолога з молодшими школярами : методичний посібник. Київ : Літера ЛТД, 2006. 416 с.
7. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. ; за заг.ред. М. С. Корольчука. Київ : Ельга, Ніка-центр, 2004. 400с.
8. Корольчук М.С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. Київ : Ніка-Центр, 2009. 580 с.
9. Корольчук М.С., Крайнюк В. М., Кочергіна Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. Київ : ІНКОС, 2002. 272 с.
10. Коць М. О., Демчук С. М. Особливості діагностики уваги молодших школярів з особливими освітніми потребами, які мають порушення мовлення. Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-практ. конф. , 22 листоп. 2018 р. , м. Володимир-Волинський. / упоряд., голов. ред. Б. Є. Жулковський. Луцьк : Волиньполіграф, 2018. С. 481-483.
11. Коць М. О., Куляк С. В. Професійне самовизначення та особливості професійної орієнтації дітей з вадами психофізичного розвитку. Освітні горизонти. Інформаційно-методичний вісник ; Луцьк, 2018. С. 775-780.
- Кузікова С. Б. Основи психокорекції : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 320 с.

12. Немченко С.Г. Асертивні права особистості. Психологічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи: Методичні рекомендації для вчителів, психологів загальноосвітніх шкіл. Запоріжжя : "Прем'єр", 2004. 86 с. 20-26. Основи наукових досліджень (<https://www.docsity.com/ru/osnovi-naukovihdoslidzhen/1526576/>).